

Kritik mot Socialnämnden i Uppsala kommun för dröjsmål med att inleda en utredning enligt 6 kap. 6 § andra stycket socialtjänstlagen om ett familjehems lämplighet

Beslutet i korthet: Socialnämnden beslutade i oktober 2015 att placera ett ensamkommande barn i ett familjehem. Placeringen skedde utan att socialnämnden dessförinnan hade utrett det aktuella familjehemmet. Först i november 2016 inledde socialnämnden en utredning av familjehemmet. I nämndens utredning konstaterades flera omständigheter som medförde att nämnden inte kunde godkänna att barnet placerades i familjehemmet, och barnet omplacerades därefter till ett nytt familjehem. Enligt 6 kap. 6 § andra stycket SoL får en socialnämnd inte placera ett barn i ett familjehem utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av socialnämnden. I beslutet kritiseras socialnämnden för att ha placerat barnet i ett familjehem som nämnden inte utrett före placeringen och som nämnden saknat tillräcklig kännedom om.

Bakgrund

AA kom till Sverige som ensamkommande barn under hösten 2015. En god man förordnades för honom enligt reglerna i lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn. Migrationsverket anvisade AA till Uppsala kommun fr.o.m. den 13 oktober 2015. Samma dag beviljades han jourplacering med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, i ett s.k. konsulentstött familjehem. Familjehemmet låg i Tierps kommun.

I november 2016 inledde Socialnämnden i Uppsala kommun en utredning av familjehemmet. Utredningen ledde till att AA den 21 februari 2017 omplacerades till ett nytt familjehem.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade BB, god man för AA, på Socialnämnden i Uppsala kommun. Hon anförde bl.a. att AA hade placerats i ett familjehem under hösten 2015. Först mer än ett år senare gjorde socialnämnden en utredning av familjehemmet. Utredningen ledde till att hemmet inte godkändes och att AA plötsligt flyttades från ett välfungerande familjehem.

Utredning

Socialnämndens handlingar i ärendet begärdes in och granskades. JO begärde därefter att Socialnämnden i Uppsala kommun skulle yttra sig över BB:s anmälan. Yttrandet skulle särskilt besvara frågan om nämnden hade tillräckligt underlag för att placera AA i hemmet och varför en fullständig familjehemsutredning inleddes först i november 2016.

Socialnämnden i Uppsala kommun uppgav i sitt remissvar i huvudsak följande.

Bakgrund

Hösten 2015 kom ett stort antal ensamkommande barn till Uppsala kommun efter anvisning från Migrationsverket. Oktober var en av de mest intensiva månaderna med ett antal anvisade barn varje arbetsdag. Befintliga resurser inom socialförvaltningen fick ta sig an dessa arbetsuppgifter och kommunens utredda familjehem förbrukades snabbt. Ett stort antal privata konsulentstödda företag som erbjöd familjehem för ensamkommande barn uppstod till följd av denna situation.

En kreditprövning gjordes gällande företagen av strateg inom förvaltningen. En begäran att företaget skulle leverera en utredning och en registerkontroll av familjehemmen gjordes av en samordnare inom förvaltningen. En ansvarig socialsekreterare utsågs snarast till de ensamkommande barnen. De privata företagens anställda konsulenter hade en stödjande funktion i relation till sina familjehem.

Socialsekreterare inom kommunen för en djupare utredning av dessa konsulentstödda familjehem har inte funnits att tillgå, därav den långa tid som förflutit innan, efter omdisponering av arbetsuppgifter denna viktiga utredning fullföljts. Arbetet med dessa djupare utredningar inleddes i början av 2016 och är nu fullföljt.

Familjehemmet besöktes inte för en djupare utredning av familjens förutsättningar att fungera som ett bra familjehem innan placering. Pojken har följts enligt socialtjänstlagens krav gällande uppföljning av placerade barn, familjehemmet har inte utretts av kommunen innan hösten 2016.

Aktuell situation:

Familjehemmet visade sig vid en djupare utredning och socialregisterkontroll ha stora bekymmer med flera av de sex barnen. Socialtjänsten i Tierp avrådde från familjehemsplacering i familjen pga förekomst sedan lång tid och fortsatt aktualitet för insatser. Den djupare utredningen innehöll frågor kring hälsa, ekonomi, tid och reflektionsförmåga.

Pojken ville bli kvar i familjehemmet men lovades fortsatt kontakt med sin nära vän, fortsatt skolgång på samma skola och fritidsaktivitet. Han accepterade en omplacering och så skedde. Inledningsvis var han bedrövad men har nu funnit sig tillrätta.

BB fick tillfälle att yttra sig över remissvaret men hördes inte av.

Rättslig reglering

När ett ensamkommande barn kommer till Sverige ska Migrationsverket anvisa en kommun som ska ordna boende för barnet. När Migrationsverket har anvisat en kommun ska det anses att barnet vistas i den kommunen i den mening som

avses i 2 a kap. 1 § SoL (se 3 § lagen [1994:137] om mottagande av asylsökande m.fl.).

Vid handläggningen av ärenden som rör ensamkommande barn ska socialnämnden tillämpa bestämmelserna i socialtjänstlagen om utredning och placering m.m. Det följer av den s.k. normaliseringsprincipen som innebär att samma regler ska gälla för alla barn som vistas i landet (se prop. 2005/06:46 s. 41).

Socialnämnden ska se till att den som behöver vård eller behöver bo i ett annat hem än det egna tas emot i t.ex. ett familjehem. Ett familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot bl.a. barn för stadigvarande vård och fostran.

Socialtjänsten kan anlita privata verksamheter för att få tillgång till familjehem. Dessa s.k. konsulentstödda familjehem skiljer sig från andra familjehem på så sätt att råd, stöd och annan sådan hjälp till hemmet i första hand lämnas av konsulentverksamheten i stället för av socialtjänsten.

Ett barn får inte tas emot i ett enskilt hem utan att socialnämnden har lämnat medgivande till det eller har beslutat om vård. Socialnämndens medgivande tar sikte på s.k. privatplaceringar, medan beslut om vård avser situationer när familjehemsplacering sker efter beslut av socialnämnden. Socialnämnden får inte lämna ett medgivande eller fatta beslut om sådan vård utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård där är utredda av en socialnämnd (6 kap. 6 § SoL). Med medgivande avses endast sådana fall när inte annan medverkan av nämnden behövs i samband med placeringen än att nämnden ska försäkra sig om att förhållandena i det hem där placeringen ska ske är tillfredsställande.

Det är den socialnämnd som ska lämna medgivande eller fatta beslut om vård i det aktuella familjehemmet som ansvarar för att en utredning har gjorts innan medgivande lämnas eller beslut fattas. Den socialnämnden ansvarar även för innehållet i utredningen.

Nämndens utredning av familjehemmet ska vara så utförlig och tillförlitlig att den kan ligga till grund för en bedömning av om barnet kan ges nödvändig vård i det aktuella hemmet. Familjehemsutredningen bör därför belysa familjehemsföräldrarnas vilja och förmåga att ge barn den omsorg som barnet behöver. För att socialnämnden ska kunna avgöra om det aktuella hemmet är lämpligt är det en förutsättning att nämnden genom utredningen får kunskap om familjehemsföräldrarnas förmåga i förhållande till behovet hos det barn som ska placeras. Utredningen ställer stora krav på utredaren, inte minst när det gäller kunskaper om barns förutsättningar och behov (se prop. 1989/90:28 s. 97 f.).

Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd om vad en familjehemsutredning ska och bör innehålla (se Socialnämndens ansvar för barn

och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende [SOSFS 2012:11]). Där framgår att vid socialnämndens utredning av om ett familjehem är lämpligt ska socialnämnden bedöma hemmets allmänna förutsättningar för att erbjuda barn vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet. Nämnden ska dessutom bedöma om hemmet har förutsättningar för att tillgodose det tilltänkta barnets specifika behov. Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma förekomsten av våld mot närstående, annan brottslighet, missbruk eller andra omständigheter i det tilltänkta familjehemmet som kan äventyra ett barns trygghet och säkerhet. Hemmets lämplighet ska bedömas genom en sammanvägning av det som har kommit fram under utredningen. Bedömningen och de uppgifter som ligger till grund för den ska tillsammans med övriga fakta sammanställas i en familjehemsutredning (se 4 kap. 1, 2 och 8 §§ SOSFS 2012:11).

JO har tidigare uttalat att förutom familjehemsföräldrarnas personliga förutsättningar att ge barnet behövlig vård, måste en familjehemsutredning även belysa de yttre omständigheter under vilka familjehemsföräldrarna lever, t.ex. uppgifter om den ekonomiska situationen (se JO 2002/03 s. 210 och JO 2016/17 s. 527).

Utredningsskyldigheten gäller vid alla former av placeringar i enskilda hem, och samma krav på utredningens omfattning och kvalitet ställs oavsett om det är fråga om ett vanligt familjehem eller ett konsulentstött familjehem.

Bedömning

En utredning av AA:s familjehem synes ha gjorts först i november 2015, alltså efter att AA placerats i hemmet. Den utredningen utfördes av det privata företag som hade kontakt med och gav stöd till familjehemmet. Inte förrän den 7 november 2016 inledde socialnämnden en egen utredning av familjehemmet. Den utredningen färdigställdes den 24 januari 2017.

I nämndens utredning konstaterades flera omständigheter som medförde att nämnden inte kunde godkänna att AA placerades där, och att det var skälet till att han omplacerades till ett nytt familjehem.

Syftet med familjehemsutredningar är bl.a. att utreda familjehemsföräldrarnas förmåga att ge barnet den omsorg som barnet behöver. En väl genomförd utredning av ett tilltänkt familjehem är vidare helt avgörande för att en socialnämnd ska få kunskap om familjehemsföräldrarnas personliga förmåga i förhållande till behovet hos det barn som ska placeras. Om det inte alls har gjorts någon utredning saknas alltså helt grundläggande och nödvändig information. En utredning som utförts av det företag som ger stöd till familjehemmet kan inte ersätta den utredning som socialnämnden enligt lag ska göra. Socialnämndens placering av AA i det aktuella familjehemmet har inte gjorts med de krav på omsorg och noggrannhet som ställs vid en placering.

Socialnämnden i Uppsala kommuns underlåtenhet att göra en utredning innan AA placerades i hemmet strider mot bestämmelsen i 6 kap. 6 § SoL.

Socialnämnden i Uppsala kommun har i sitt remissvar hänvisat till den besvärliga situation som rådde under hösten 2015 och det stora antal ensamkommande barn som Migrationsverket på kort tid anvisade till kommunen.

Jag har förståelse för att situationen under hösten och vintern 2015 var mycket ansträngd för landets socialtjänster. Situationen har tidigare behandlats av JO (se JO 2017/18 s. 332). Det är dock inte acceptabelt att en socialnämnd placerar ett barn i ett familjehem som nämnden över huvud taget inte har utrett och alltså saknar tillräcklig kännedom om. Socialnämndens underlåtenhet ledde även till negativa konsekvenser för AA. Mot bakgrund av det kan inte Socialnämnden i Uppsala kommun undgå kritik för sin underlåtenhet att utreda förhållandena i hemmet före placeringen.

Det som har kommit fram i övrigt ger inte anledning till något uttalande eller någon ytterligare åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas.